

Beter samenspel in de praktijk

Verhalende beschrijving van de aanpak in vier gezinnen

BETER SAMENSPEL

voor
veilig
opgroeien

Inhoud

Inleiding	3
De werkwijze Beter Samenspel	5
Inkoopproducten	7
Casus OTS voorkomen	9
Casus OTS beëindigd	15
Casus OTS toch noodzakelijk	20
Casus samenwerking tijdens OTS	26
Kosten en Baten Beter Samenspel	31

Inleiding

Jeugdprofessionals die werkzaam zijn in de gemeentelijke Lokale Teams komen in aanraking met gezinnen met de meest uiteenlopende problematiek. Zo zijn ze regelmatig betrokken bij gezinnen met complexe situaties waarbij de veiligheid van kinderen in het geding is. Dit raakt de kern van het werk van jeugdbeschermers bij Gecertificeerde Instellingen (GI's).

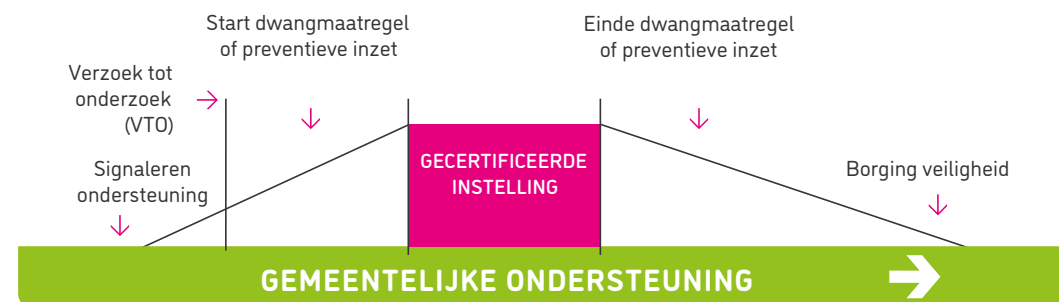
Met 'Beter Samenspel voor veilig opgroeien' worden de Lokale Teams en de jeugdbescherming waar nodig eerder aan elkaar verbonden om (samen) te analyseren wat er aan de hand is binnen een gezin, om daar vervolgens mét het gezin de interventies en hulpverlening op af te stemmen. Het optrekken van het Lokale Team met de GI, inclusief het (tijdig) gebruik maken van elkaars expertise wordt gedaan om de inzet van kindbeschermingsmaatregelen waar mogelijk te voorkomen of te verkorten. Deze gezamenlijke inzet in een traject waarbij er opgeschaald wordt naar een kindbeschermingsmaatregel of een traject waarbij er afgeschaald wordt naar het vrijwillig kader, is zichtbaar in figuur 1. Het uitgangspunt hierbij is dat de medewerker van het Lokale Team betrokken blijft in het traject.

Door gezamenlijk betrokken te zijn en te onderzoeken wat er aan de hand is, wordt voorkomen dat gezinnen steeds opnieuw hun verhaal moeten doen bij een nieuwe hulpverlener. De verandering zit er vooral in door met een andere blik te kijken naar het gezin en de samenwerking anders vorm te geven dan voorheen. Door het opstellen van een verklarende analyse en de blijvende betrokkenheid ontstaat er ruimte voor focus op het duurzaam doorbreken van patronen. De (herhaaldelijke) inzet van zware jeugdhulp wordt hiermee waar mogelijk voorkomen.

Sinds 2020 wordt bovenstaande samenwerking mogelijk gemaakt in Haaglanden. Diverse gemeenten hebben intussen enkele jaren (in meer of mindere mate) ervaring opgedaan met de toepassing van de werkwijze van Beter Samenspel bij gezinnen.

In opdracht van het Opdrachtgeversoverleg Beter Samenspel wordt in dit document aan de hand van vier situaties van gezinnen uit gemeenten Delft, Den Haag, Westland en Zoetermeer op een verhalende wijze inzichtelijk gemaakt hoe de werkwijze in de praktijk wordt toegepast. Daarnaast geeft het een kijkje in de kwaliteitswinst voor de betrokkenen en tevens een doorkijk naar een globale doorvertaling van de financiële effecten van de uitgangspunten van Beter Samenspel.

Figuur 1: Samenwerking gemeente en gecertificeerde instelling

Beter Samenspel in een notendop

- Kinderen duurzaam veilig thuis laten opgroeien én de hoogste kwaliteit van zorg bieden voor kinderen die hierin gevaar lopen. In onze regio wordt sinds 2017 aan deze ambitie gewerkt met de werkwijze 'Beter Samenspel voor veilig opgroeien'.
- Beter Samenspel is een gezamenlijk programma van de tien gemeenten in Haaglanden, Delft Support, Sociaal Kernteam Westland, Jeugdbescherming West, Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering en William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Jeugdreclassering.
- Doel van het programma is het, over de grenzen van de betrokken organisaties heen, realiseren van een bestendig parallel en afgestemd samenwerkingsproces tussen het Lokale Team en de GI.
- Waar in de eerste jaren de ontwikkeling van de werkwijze centraal stond, wordt er sinds 2020 gewerkt aan de regionale implementatie van de werkwijze van Beter Samenspel.
- In 2022 wordt de samenwerking verbreed en verder vormgegeven met andere betrokkenen in de (jeugd)veiligheidsketen, o.a. de Raad van de Kinderbescherming en Veilig Thuis. Parallel hieraan wordt in lijn met het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming gewerkt aan het zwaluwstaarten van Beter Samenspel met de onderdelen die bijdragen aan dezelfde ontwikkeling binnen de Aanpak Huiselijk Geweld 0-100+ in onze regio.

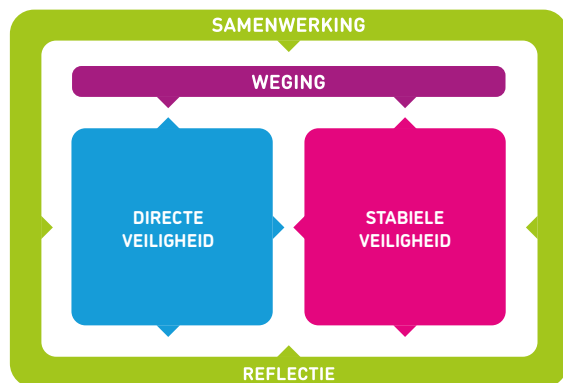
Voorlooptgemeenten Delft, Den Haag (Stadsdeel Escamp) en Westland zijn samen met gemeente Zoetermeer gevraagd om voor dit document diverse casuïstiek aan te leveren waarbij de werkwijze van Beter Samenspel is toegepast. In enkele gevallen is ten behoeve van de beschrijving aanvullende informatie bij de GI opgevraagd en zijn de verhalen licht aangepast om de kans op herkenbaarheid te verkleinen.

Bij de selectie van de opgenomen verhalen is rekening gehouden met spreiding over de vier gemeenten, type gezinsproblematiek en het verloop van de casus. Dat geldt ook voor de verscheidenheid van inzet van de werkwijze in het proces van een casus. Uiteraard zijn alle opgenomen namen in de verhalen gefingeerd.

De werkwijze Beter Samenspel

Partners in het programma Beter Samenspel hebben in de afgelopen jaren een gezamenlijke werkwijze ontwikkeld, waarbij directe bescherming wordt geboden aan het kind dat op dat moment acuut in gevaar is. Als deze directe veiligheid is gewaarborgd, werken de professionals samen verder om de stabiele veiligheid in het gezin langdurig te realiseren. Door deze inzet wordt toegewerkt naar blijvende structurele veiligheid in een gezin.

De werkwijze bestaat uit een samenhangend fundament met de bouwstenen 'samenwerking', 'reflectie', 'directe & stabiele veiligheid' en 'weging'. De uitwerking van deze bouwstenen staan [hier](#) uitgebreid beschreven¹. De samenhang van het fundament is hieronder grafisch weergegeven.

Figuur 2: Fundament van Beter Samenspel

1. De termen in de huidige publicatie worden in 2022 zoveel mogelijk aangepast aan de landelijke afspraken over taalgebruik in de veiligheidsketen, zodat eenheid van taal bewerkstelligd wordt.
2. Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor jeugdbescherming.

Om hiermee goed aan de slag te gaan is training en actieve begeleiding van professionals van het Lokale Team en de GI van belang. Hiertoe is een training voor jeugdbeschermers en professionals in Lokale Teams ontwikkeld.

In de werkwijze zijn verschillende fases te definiëren in de uitvoering: wegen, onderzoeken, analyseren, veranderen en borgen. Tijdens het hele proces is voortdurend aandacht voor de directe en blijvende veiligheid. Hiervoor worden met regelmaat meetinstrumenten toegepast in het traject. Een voorbeeld hiervan is de ARIJ².

Het Lokale Team maakt een afweging om de werkwijze toe te passen bij gezinnen met complexe problematiek. In deze afweging komt naar voren of het noodzakelijk is om een uitgebreide, verklarende analyse op te stellen en of het noodzakelijk is om hierin samen te werken met de GI. Belangrijkste bepalende factor is hierbij het ontbreken van een duurzame oplossing, waardoor een probleem steeds terugkomt en de zorgen over de stabiele veiligheid in het gezin aanhouden.

De GI integreert de werkwijze bij alle gezinnen en gaat daarmee actiever samenwerken met de Lokale Teams. Zowel rond het voorkomen van kinderschermingsmaatregelen, als tijdens kinderschermingsmaatregelen om deze waar mogelijk (eerder) af te schalen naar de Lokale Teams.

De inzet van betrokken professionals is altijd in eerste instantie gericht om het gezin te ondersteunen om de huidige situatie direct veilig genoeg te krijgen. Aandacht voor deze directe veiligheid blijft gedurende het hele traject van toepassing en wordt zo nodig bij nieuwe ontwikkelingen heroverwogen. Door het behalen van de directe veiligheid wordt voldoende ruimte gecreëerd om samen met het gezin een verklarende analyse op te stellen. Bij het maken van de analyse wordt de benodigde extra expertise betrokken. In de analyse worden de helpende en blokkerende factoren geduid. Het is erop gericht om te komen tot een door de betrokkenen gedragen tijdelijk met daarin zicht op het complete gezinssysteem en hun achtergronden, de aanleiding tot hulpverlening en de resultaten van eerder ingezette hulpverlening. Vanuit deze feitelijke beschrijving wordt een verklarende analyse opgesteld. Dit geeft het gezin en de betrokken hulpverlening inzicht in de ontstane patronen van zowel het gezin als de hulpverlening. Met deze inzichten wordt gezamenlijk bepaald wat nodig is om tot stabiele veiligheid en herstel te komen. Dit is de haalbare eindsituatie. Hierbij wordt meegenomen wat er nog veranderd kan worden en op welke onderdelen structurele ondersteuning nodig is om te compenseren en crisissituaties in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. Het uitgangspunt blijft hierbij om het gezin daar waar mogelijk zelf vaardigheden aan te leren, maar ook (langdurig) hulpverlening betrokken te houden op de onderdelen waar het noodzakelijk is.

De analyse geeft zowel het gezin als de hulpverleners meer of verdiepende inzichten en daarmee meer grip en eigenaarschap op de gewenste verandering. Op basis hiervan wordt een gezamenlijk integraal plan opgesteld, gericht op het veranderen of compenseren van de veroorzakende factoren en het borgen van de veiligheid. In veel gevallen zorgt de analyse voor een overdraagbare handleiding voor het gezin, die samen met het gezin up to date wordt gehouden. De handleiding kan op een later moment ook gebruikt worden bij een overdracht naar andere betrokkenen rondom het gezin.

Wat biedt Beter Samenspel het gezin, professionals en gemeenten?

Gezin:

- Op elkaar afgestemde juiste, passende, en tijdige hulp
- Samenwerking met professionals
- Inzicht in eigen hulpverleningsgeschiedenis en wat hierin wel/niet werkte
- Haalbare eindsituatie om naar toe te werken
- Duidelijke aanspreekpunten bij de hulpverlening

Professionals:

- Structuur en houvast in moeilijkste casuïstiek
- (eerder) Gebruik maken van jeugdbeschermingsexpertise voor het Lokale Team
- Blijvende betrokkenheid en expertise van het Lokale Team tijdens een maatregel
- Gedeelde visie/overeenstemming bij betrokken professionals
- Werkplezier door minder strijd en meer gezamenlijk geboekte resultaten

Gemeenten:

- Werkwijze om lastigste casuïstiek zoveel mogelijk in een vrijwillig kader aan te pakken
- Concreet handelingsperspectief voor professionals om crisissen te voorkomen
- Verkorting van de jeugdbeschermingsketen
- Versterking van Lokale Teams met expertise van GI's
- Vergroting werkplezier bij professionals Lokale Teams

Inkoopproducten

In dit document worden er bij de vier verhalen over de gezinnen verwijzingen gemaakt naar de producten die zijn ingezet om de samenwerking volgens de werkwijze van Beter Samenspel tussen het Lokale Team en de GI mogelijk te maken. Om goed te begrijpen wat deze producten inhouden, zijn de producten hieronder opgesomd.

Product 1: advisering op anonieme basis

Er is sprake van product 1 als een professional vanuit het Lokale Team (anoniem) wil klankborden met een jeugdbeschermer óf als een jeugdbeschermer dit wil doen met het Lokale Team. Om de consultatiefunctie goed uit te voeren heeft de GI 'vaste' jeugdbeschermers gekoppeld aan gemeenten. Hierdoor zijn zij goed bekend met de lokale situatie.

Bij product 1 wijzigt er niets aan de casusregie; deze blijft bij de partij waar het op het moment van de vraag al ligt. Ook volgt er geen officiële rapportage van het advies. Voor de advisering is geen beschikking nodig.

Product 2a: samen optrekken, regie bij het Lokale Team

Er is sprake van product 2a als - ter voorkoming van verdere escalaties in het gezin - er ondersteuning vanuit de GI geboden wordt in het vrijwillig kader. Dit gebeurt als het Lokale Team na een casuïstiekoverleg (bouwsteen weging) besluit dat dit nodig is en kan alleen als desbetreffende ouders/verzorgers (en eventueel de jongere) hiermee instemmen.

Er hoeft hiervoor géén Jeugdbeschermingstafel (JBT) plaats te vinden. De ondersteuning door de GI aan het Lokale Team behelst maximaal 25 uur per gezin en kan - indien noodzakelijk - meerdere keren voor hetzelfde gezin worden afgegeven door het Lokale Team. Een preventief jeugdbeschermer kan o.a. gevraagd worden een casuïstiekbespreking bij te wonen, mee te gaan op huisbezoek, gezamenlijk een uitgebreide analyse uit te voeren, etc.

Indien het product wordt ingezet en tijdens het traject blijkt dat een vrijwillig kader niet voldoende is, kan het Lokale Team met een regulier verzoek tot onderzoek (VTO) via de JBT verzoeken om een raadsonderzoek. Mocht er al een preventief jeugdbeschermer betrokken zijn, dan wordt dit in het VTO aangegeven. Het uitgangspunt is namelijk dat deze professional betrokken blijft na de JBT.

Als de JBT besluit dat hulp in vrijwillig kader mogelijk is met geen of een uitgesteld raadsonderzoek, kan extra inzet van een preventief jeugdbeschermer gewenst zijn ter ondersteuning van het Lokale Team. In dit geval geeft het Lokale Team hier zelf de beschikking voor af. Bij inzet van product 2a zijn het Lokale Team en de GI gezamenlijk betrokken bij het gezin, maar blijft de eindverantwoordelijkheid voor de veiligheidsinschatting van de minderjarige - en daarmee de regie op de inzet van specialistische jeugdhulp - bij het Lokale Team.

Samengevat: wanneer product 2a?

- **Teambesluit van het Lokale Team voor start werkwijze Beter Samenspel:**
 - Een melding bij de JBT is (nog) niet aan de orde. Er is geen sprake van een bedreiging van de acute veiligheid van de jeugdige. Wel zijn er ernstige zorgen over de ontwikkeling (structurele veiligheid) van de jeugdige.
 - Een melding bij de JBT is al aan de orde i.v.m. acute of structurele zorgen over de ontwikkeling van de jeugdige. De medewerker van het Lokale Team wil alvast gaan samenwerken met een jeugdbeschermer in de betreffende casus.
- **De JBT besluit tot een uitgesteld raadsonderzoek:**
 - Product 2a kan door Lokale Team-medewerker (nogmaals) ingezet worden.
- **Na beëindiging van een ondertoezichtstelling (OTS):**
 - In overleg met het Lokale Team om bijvoorbeeld een casus warm over te dragen, indien dit tijdens de looptijd van de maatregel onvoldoende is gelukt. Een voorbeeld hiervan is als een OTS door de rechtbank onverwachts niet wordt verlengd.

Product 2b: casusregie bij de GI in het vrijwillig kader, samen optrekken met het Lokale Team

Dit product kan worden ingezet na een bespreking aan de JBT. Indien de JBT-voorzitter besluit dat de Raad voor de Kinderbescherming start met een raads-onderzoek, óf als de JBT-voorzitter inschat dat wisseling van regie noodzakelijk is voor verdere voortgang van de hulpverlening. Product 2b wordt door de JBT geïndiceerd als de gezaghebbende ouders/verzorgers ermee ingestemd hebben en is nog steeds een vorm van vrijwillige hulpverlening ter overbrugging van de periode van het raadsonderzoek.

De GI probeert bij product 2b waar mogelijk een kindbeschermingsmaatregel in een gezin te voorkomen en betreft het Lokale Team hierbij. Het Lokale Team blijft dus de ontwikkelingen van het gezin volgen na de JBT, geeft desgevraagd advies aan de betrokken jeugdbeschermer, en kan op verzoek van de GI - en in overeenstemming met het gezin en het Lokale Team - jeugdhulp inzetten. Als er een kindbeschermingsmaatregel (OTS) wordt uitgesproken, zet het Lokale Team een stap terug in betrokkenheid en blijft op de achtergrond of op andere leefgebieden (wonen, financiën) betrokken. Wanneer duidelijk is dat de maatregel afgesloten kan worden, pakt het Lokale Team de draad weer op; de jeugdbeschermer blijft nog even - al dan niet op de achtergrond - betrokken. Op deze wijze is er zo veel mogelijk sprake van een doorlopende lijn van de hulpverlening voor het gezin.

Voor product 2b geldt dat de eindverantwoordelijkheid voor de veiligheidsinschatting van de minderjarige en daarmee de regie op de inzet van specialistische jeugdhulp bij de GI ligt.

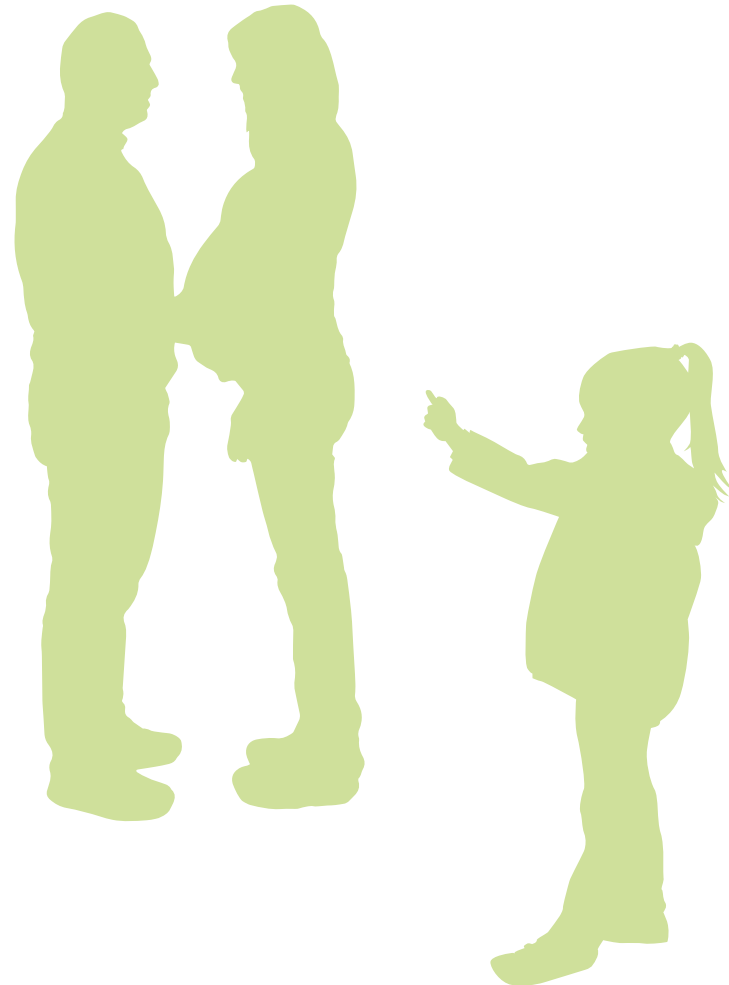
Casus OTS voorkomen

Het gezin

Het gezin bestaat uit Annette, Berend en dochter Nelle. Annette is ongeveer zeven maanden zwanger van Berend, waarmee zij nog niet zo lang een relatie heeft. Uit een eerdere relatie heeft Annette dochter Nelle gekregen. Nelle is vijf jaar. De vader van Nelle is niet in beeld.

Het Lokale Team in Zoetermeer

- Het plusteam Jeugd- en Gezinshulp (JGH) is het Lokale Team van de gemeente Zoetermeer. Dit team met casusregisseurs is betrokken bij gezinnen met complexe problematiek waarbij er zorgen zijn over de veiligheid en/of de ontwikkeling van de kinderen.
- Na het uitvoeren van een screening, waar een inventarisatie en analyse van de zorgen en krachten van een gezin onderdeel van uitmaakt, stelt de casusregisseur samen met het gezin een plan op. Vervolgens voert de casusregisseur regie over dit plan en wordt de vooruitgang van de veiligheid van de kinderen gemonitord.
- In 2021 heeft Zoetermeer ervoor gekozen om op kleine schaal te starten met de Beter Samenspel-werkwijze. Intussen is één werkgroep getraind in Beter Samenspel.

Aanleiding en verloop

Na een incident waarbij Berend dronken thuis kwam en er geweld is geweest naar Annette, heeft Berend een contactverbod. Door het contactverbod is het Crisis Interventie Team (CIT) bij het gezin betrokken geraakt, zij dragen het gezin over naar JGH.

Op basis van de informatie die beschikbaar is bij de overdracht van het CIT naar JGH, weegt de casusregisseur samen met een collega en een gedragswetenschapper de casus. Ook wordt direct een inschatting gemaakt van de acute veiligheid en de ARIJ¹ ingevuld. Op basis van deze weging en de uitkomst van de ARIJ is het duidelijk dat het gaat om zowel acute als structurele veiligheidsrisico's. Er wordt vervolgens in samenspraak met Annette besloten dat de casusregisseur van JGH samen met een jeugdbeschermer van een GI aan de slag gaat (product 2a). Op deze manier kan er meer tijd dan gebruikelijk worden genomen om de patronen in en rondom het gezin en de gezinssituatie goed in kaart te brengen.

Uit gesprekken blijkt dat Annette het moeilijk vindt met het soms boze gedrag van Nelle om te gaan. Er is daarnaast sprake van overgewicht bij de vijfjarige Nelle en gezond eten is ook lastig voor Annette. Ze rookt en blowt tijdens haar tweede zwangerschap.

Duidelijk wordt dat Annette in haar relatie met de vader van Nelle langdurig slachtoffer was van huiselijk geweld. Deze situatie eindigde pas toen zij met Nelle in een Blijf-van-mijn-lijf huis terecht kwam. In deze periode was er sprake van een ondertoezichtstelling. Annette en Nelle woonden toen in een andere regio.

Tijdens het traject bij JGH worden er veiligheidsafspraken gemaakt en vindt er een screening plaats. Ook wordt nogmaals de ARIJ ingevuld. Al in de eerste weken van het traject bij JGH lukt het Annette en Berend niet altijd om zich aan de afspraken te houden. Annette komt wel naar de afspraken, maar Berend houdt de afspraken af. Op een gegeven moment schendt Berend de veiligheidsafspraken door toch naar Annette toe te gaan. Hij uit zijn boosheid door flink te schelden en op de deuren te bonken. Ook roept hij naar binnen te willen om te gaan slapen. Berend is op dat moment onder invloed van alcohol. Omdat er in de bodemeisen (minimale veiligheidsvoorwaarden) is opgenomen dat er geen nieuwe politiecontacten mogen komen, durft Annette zelf de politie niet te bellen. Als Berend de deur heeft ingetrapt, bellen de burens de politie.

Het levert spanningen op bij Annette, maar ook een dilemma bij de casusregisseur JGH en het team. Er spelen bij hen diverse vragen. Durven we de casusregie te houden in een vrijwillig kader als Berend en Annette zich niet aan de afspraken houden? In hoeverre kunnen wij op deze manier de veiligheid van Nelle en de ongeboren baby waarborgen? Durven we te vertrouwen op de arts en de verloskundige als het gaat om de ontwikkeling van het ongeboren kindje? Maar ook: wat zou een gedwongen kader nu toe kunnen voegen? Wat zou een jeugdbeschermer doen wat een casusregisseur nu ook kan doen?

Door de gezamenlijke vasthoudendheid van de casusregisseur en de jeugdbeschermer lukt het om in gesprek te blijven met Annette en samen met haar op zoek te gaan naar de redenen waaróm het niet lukt om zich aan de afspraak te houden. De bodemeisen worden aangepast, zodat deze ook binnen de invloedssfeer van Annette liggen. Er blijkt niet zozeer sprake van onwil, maar vooral van onmacht. Annette heeft iemand nodig die haar ook af en toe 'aan de hand' kan nemen.

1. ARIJ staat voor Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming en wordt gebruikt om de directe kindonveiligheid te beoordelen en het risico op toekomstige kindonveiligheid in te schatten.

Berend is bij de laatste veiligheidsafspraken betrokken. Hij is op de hoogte van de afspraken en de gevolgen. In eerste instantie stond hij zelf nog niet open voor eigen hulpverlening, maar intussen is hij hiervoor ook gemotiveerd. Annette en Berend besluiten samen om even een time-out te nemen en alleen telefonisch contact te houden.

In de tussentijd wordt Lisa geboren. Moeder en dochter maken het goed. In overleg met de verloskundige en het ziekenhuis blijft Lisa ter observatie in het ziekenhuis. Omdat er geen zorgen zijn over haar gezondheid, mag zij na twee dagen naar huis.

Er is veel samenwerking tussen de casusregisseur en de overige betrokkenen (o.a. verloskundige, huisarts, gynaecoloog) rondom het gezin. Iedereen is goed op de hoogte van het plan en er zijn korte lijntjes, waardoor afspraken snel gemaakt worden. Soms neemt de casusregisseur iets over van Annette, zoals iets navragen en regelen bij de buitenschoolse opvang voor Nelle. Maar vaak pakt Annette zelf zaken op.

Sinds kort is er gestart met een moeder-baby-interventie en binnenkort start Beter Thuis (een integraal aanbod van diverse partijen). De casusregisseur ervaart de samenwerking met alle betrokkenen als prettig, omdat alles soepel verloopt en de partijen het met elkaar eens zijn. De komende periode komt er veel op het gezin af. De situatie in het gezin is weliswaar kwetsbaar, maar Annette, Berend én de betrokken hulpverleners hebben vertrouwen in het plan en ieders inzet hierin.

Inschatting situatie gezin zonder inzet Beter Samenspel

De casusregisseur geeft aan dat vanwege de grote zorgen er zonder Beter Samenspel zeer waarschijnlijk in het casuïstiekoverleg met een gedragswetenschapper was besloten tot een melding bij de Jeugdbeschermingstafel (JBT).

De inschatting is dat de stap richting het gedwongen kader, niet alleen veel tijd had gekost en tot vertraging had geleid, maar ook de relatie met het gezin dusdanig had beschadigd, dat de verbetering van de duurzame veiligheid was gestagneerd. Voor de jeugdbeschermer in kwestie had het betekend dat zij het

Een melding bij de Jeugdbeschermingstafel houdt in dat de casusregisseur een verzoek tot onderzoek (VTO) schrijft waarin is opgeschreven wat de zorgen zijn over de ontwikkeling van de kinderen vanuit minimaal twee geaccordeerde bronnen, wat hierin de veroorzakende en in standhoudende factoren zijn, wat er is geprobeerd om de situatie te verbeteren, waarom de casusregisseur het onderzoek nodig acht en wat er wordt verwacht van een eventuele beschermingsmaatregel. Een VTO wordt ingediend bij de Jeugdbeschermingstafel, waar het wordt besproken met de gezinsleden, de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), een jeugdbeschermer vanuit een GI, de casusregisseur en eventuele betrokken hulpverleners. Bij de JBT worden afspraken gemaakt over de vervolgstappen. Dit kan zijn terug naar JGH (geen onderzoek), uitgesteld raadsonderzoek (gezin gaat onder voorwaarden aan de slag met JGH en hulpverlening) of een raadsonderzoek. De RvdK zal dan onderzoeken of een beschermingsmaatregel noodzakelijk is en dit uiteindelijk voorleggen aan de kinderrechtster. Met toestemming van ouders kan in deze periode tijdens het raadsonderzoek de jeugdbescherming alvast starten met kennismaken en het opstellen van een plan (product 2b).

gezin met hun verhaal had moeten leren kennen en een band en het vertrouwen had moeten opbouwen. Voor Annette had het ingehouden dat zij opnieuw haar verhaal zou moeten doen, een verhaal dat volgens haar al niet leuk is om te moeten vertellen.

Terugkijkend denkt de casusregisseur dat het hulpaanbod zonder Beter Samenspel hetzelfde was geweest. Het was voor de casusregisseur al snel duidelijk dat Beter Thuis passend zou zijn voor dit gezin. Maar de casusregisseur is van mening dat door de Beter Samenspel-werkwijze er een ander vertrekpunt voor de hulpverlening was. De casusregisseur heeft duidelijke doelen kunnen opstellen, meer kunnen 'finetunen'. Bepaalde doelen zijn elders belegd, zoals bij de huisarts en de verloskundige t.a.v. de gezondheid van de baby. De casusregisseur heeft ook zelf zaken opgepakt, waardoor de hulpverlening dit niet meer hoefde te doen. Denk hierbij aan het maken van een passend veiligheids-

Ter illustratie

De verslavingsproblematiek van moeder Annette is een contra-indicatie voor het hulpaanbod van Beter Thuis. De casusregisseur denkt dat een aanmelding bij Beter Thuis eerder in het traject (of in een reguliere situatie, dus zonder de werkwijze van Beter Samenspel) had gezorgd voor gesteggel waarbij er extra informatie noodzakelijk was geweest, of dat Beter Thuis het gezin zelfs niet had aangenomen voor de hulpverlening. Omdat de casusregisseur nu het patroon kon schetsen, uit kon leggen waarom de moeder nog niet was 'aangekomen' bij bijvoorbeeld de verslavingszorg, heeft Beter Thuis - zonder eerst aanvullende informatie of gesprekken te vragen - het gezin aangenomen en met spoed op de wachtlijst geplaatst. De verwachting is dat Beter Thuis zich nu sneller kan richten op het doorbreken van de patronen, in plaats van eerst zelf nog op zoek te moeten gaan naar wat maakt dat er één en ander gebeurt in het gezin.

plan. Ze geeft aan door het 'vertragen' (uitgebreide analyse) in de casus gericht aan de hulpverlening mee te kunnen geven wat er voor het gezin nodig is en wat hierin prioriteit heeft.

Terugblik op inzet Beter Samenspel

Perspectief ouders

Annette kijkt met tevredenheid terug (en vooruit) naar de samenwerking met de casusregisseur en de jeugdbeschermer. Door de betrokkenheid van de casusregisseur, haar open en eerlijke houding en de verbinding die er is gezocht door juist ook positieve kanten te benoemen, voelt zij zich gewaardeerd en gesteund. In een groot overleg mocht iedereen zijn verhaal houden en voelde Annette dat zij open kon zijn. Samen met alle betrokkenen is een plan met duidelijke afspraken gemaakt. Annette geeft aan het prettig te vinden dat de casusregisseur het overzicht heeft en zij niet alleen goed kijkt en vraagt naar baby Lisa, maar ook naar Nelle.

Annette laat weten bij de start van het huisverbod veel verschillende emoties te voelen, zoals boos, angstig en verdrietig. Ze wist zelf heel goed dat het niet goed ging, was bang voor wat er ging gebeuren en werd boos, omdat ze voelde dat er voornamelijk naar alles wat niet goed ging werd gekeken. Annette geeft aan op dat moment niet goed te kunnen overzien wie er betrokken waren en wat er moest gebeuren. 'Jullie doen maar' en 'alles wat van Veilig Thuis moet doe ik, omdat ik niet weer een OTS wil', waren gedachtes bij Annette. Nu zijn Annette en Berend tevreden met het plan dat zij gezamenlijk hebben gemaakt en zetten zij zich hiervoor in. Annette vertelt dat zij steeds meer zelf (de regie) oppakt, met steun van de casusregisseur van JGH.

Start samenwerking

Doordat bij de start van de samenwerking via product 2a de casusregisseur en de jeugdbeschermer nog niet getraind waren in Beter Samenspel en alleen beschikking hadden over de schriftelijke informatie over de werkwijze, speelde er onduidelijkheid over de verwachtingen en verantwoordelijkheden. De casusregisseur kreeg daarom een buddy uit het eigen team en begeleiding van de lokale projectleider Beter Samenspel. Uiteindelijk is de training van de betreffende casusregisseur en jeugdbeschermer een maand na de aanvang van de samenwerking in de casus gestart.

De training is een eerste noodzakelijke stap gebleken in het doorleven van Beter Samenspel. Bij de start kwam aan het licht dat de visie van de casusregisseur en de jeugdbeschermer uit elkaar lag. Waar de één meer neigde naar 'dwingen en opleggen', wilde de ander juist meer gezamenlijk kijken naar patronen en bepalen van een haalbare eindsituatie. Zo vertelde de jeugdbeschermer dat het best wennen was, aangezien zij in haar regulier werk meer vanuit de controlerende functie werkt. Helpend is als de betrokken managers en gedragswetenschappers Beter Samenspel ook goed hebben doorleefd, zodat ze (blijvend) aandacht schenken aan het stimuleren van het werken met een brede systemische patroon doorbrekende blik. Een mindshift bewerkstelligen vraagt tijd en aandacht gedurende een langere periode!

Omslag in denken

JGH en de jeugdbescherming hebben ervaren dat de werkwijze van Beter Samenspel de aandacht van wat er niet goed ging in het gezin verschoof naar waarom het niet lukte, zodat daarop geanticipeerd kon worden. De casusregisseur geeft aan dat er ook een omslag in haar denken heeft plaatsgevonden. Zo werd ze door de Beter Samenspel-projectleider (tevens gedragswetenschapper) geremd in haar neiging tot snelle actie en gestimuleerd juist tijd te steken in de analyse. Ook de jeugdbeschermer geeft aan op dit punt geleerd te hebben.

Door te vertragen kwam er meer zicht op de achtergrond en life-events van het gezin, maar kon ook de tijd worden genomen om daadwerkelijk de verbinding aan te gaan met Annette en Berend. Die verbinding maakte dat zij zich gehoord en begrepen voelden en stukje bij beetje meer vertrouwden in de aanpak van de casusregisseur en de jeugdbeschermer. Al met al omschrijft de casusregisseur het als een 'mindshift': van brandjes blussen naar écht nadenken en bouwen aan structurele veiligheid met en om het gezin heen. Voor haar is deze mindshift de grootste meerwaarde van Beter Samenspel.

Aanvullend laat de casusregisseur weten dat zij Beter Samenspel ervaren heeft als een stimulans voor haar verdere ontwikkeling als professional. Ook draagt het bij aan haar werkplezier. Zo zaten de ouders minder in de weerstand en kwamen de hulpverleners met elkaar op één lijn over de benodigde aanpak.

Casusregisseur:

"Het voelt nu alweer als normaal om te kijken naar de patronen. Ik kan me bijna niet meer voorstellen dit anders te doen."

Regiefunctie en beschikbare tijd

Vanuit de casusregisseur bestaat de wens meer tijd te krijgen voor de regiefunctie van een dergelijk gezin en het samenwerken (met óf een buddy uit het eigen team óf een jeugdbeschermer). Naar haar inschatting gaat het om 10-15 uur per gezin bovenop de tijd die zij gebruikelijk steekt in casuïstiek (extra gesprekken in de screeningsfase).

Tijdsinvestering casusregisseur Lokale Team en jeugdbeschermer GI

- De casusregisseur geeft aan normaliter gemiddeld twee gesprekken te hebben met het gezin. Met dit gezin hebben er (tot aan de beschikking) vier of vijf gesprekken plaatsgevonden. Daarnaast heeft de weging een extra tijdsinvestering gevraagd van de casusregisseur, haar buddy en de gedragswetenschapper. Het heeft de casusregisseur bij de start tussen de 10-15 uur extra tijd gekost, in vergelijking met een 'reguliere' screening. Nu enige weken later, merkt zij op meer rust te ervaren tijdens de casusregie. Omdat iedereen goed op de hoogte is en er korte lijntjes zijn, ervaart zij minder 'brandjes te moeten blussen'. In hoeverre dit tijdswinst oplevert, is lastig uit te drukken. De rust wordt in ieder geval als prettig ervaren.
- De jeugdbeschermer is ruim drie maanden betrokken geweest. Ze is meegegaan naar gesprekken met het gezin en heeft als sparringspartner voor de casusregisseur kunnen fungeren. Van de 25 uur die staat voor product 2a, heeft de jeugdbeschermer er 16 uur besteed.

Jeugdbeschermer:

"Het was een eye-opener: wellicht handelen wij soms te snel."

Casus OTS beëindigd

Het gezin

Vader Kemal en moeder Nathalie wonen samen met hun vier kinderen in Delft. Er zijn drie zonen, Ibrahim van 6 jaar, Adil van 3 jaar en Erkan van 2 jaar. Dochter Elif is 0 jaar.

Het Lokale Team in Delft

- Delft Support is er voor alle inwoners van Delft met vragen op het gebied van zorg, jeugdhulp of maatschappelijke ondersteuning. Er is een jeugdteam, een wmo-team en een team voor multi-problematiek: het sociaal team. Bij een aanmelding wordt een vast contactpersoon toegewezen.
- De casuscoördinatoren van het team brengen samen met een huishouden de situatie in kaart en kijken welke aanpak en hulp en/of ondersteuning nodig is op de verschillende domeinen (zorg, jeugd, werk en inkomen). Een casuscoördinator kan zelf hulp en/of ondersteuning bieden of schakelt hiervoor passende hulp in van externe organisaties.
- In Delft worden cases gewogen op indicatoren om de werkwijze van Beter Samen spel in te zetten en samen te gaan werken met een jeugdbeschermer. Sinds eind 2020 zijn de meeste medewerkers getraind in de Beter Samen spel-werkwijze.

Aanleiding en verloop casus

Het gezin wordt in 2016 aangemeld bij het Sociaal Team van Delft Support, vanwege de verschillende problemen die op dat moment spelen. De zoektocht naar een woning heeft het gezin recentelijk naar Delft gebracht. Hier komen zij terecht in de gezinsopvang van de maatschappelijke opvang. In hun vorige gemeente zijn ze vanwege een huurachterstand en andere problematische schulden hun huis uitgezet. Kemal heeft een instabiel inkomen, waardoor het gezin regelmatig in financiële stress verkeert. Daarnaast is er sprake van overbelasting van Nathalie na de geboorte van zoon Erkan. Het gezin heeft geen terugvalmogelijkheid op een sociaal netwerk.

De betrokkenheid van het Sociaal Team brengt aan de start van de hulpverlening geen positief resultaat. Het is moeizaam om met ouders afspraken te maken en de hulpverlening en ouders begrijpen elkaar niet. In de zomer van 2018 wordt er een melding door de casuscoördinator gedaan bij de Jeugdbeschermingstafel (JBT). De inspanningen van het Sociaal Team binnen het vrijwillig kader hebben tot op dat moment niet geleid tot een wezenlijke verbetering van de opvoedsituatie van de kinderen. De emotionele beschikbaarheid van moeder verkleint op het moment dat zij te veel stress heeft en zich hierbij niet adequaat laat begeleiden of ondersteunen. Het groeit Nathalie regelmatig over het hoofd en ze is in haar gedrag en handelen erg onvoorspelbaar voor de kinderen. Er is thuis regelmatig sprake van verbale agressie en ruzies. Afspraken met hulpverlening worden slecht nagekomen en er zijn zorgen dat de kinderen op deze wijze niet leren hoe zij adequaat met problematische situaties om kunnen gaan. De ondertoezichtstelling (OTS) wordt aangevraagd, om vanuit een dwangkader door een jeugdbeschermer de ontwikkeling van de kinderen goed in de gaten te houden, noodzakelijke hulp in te zetten en zorgen dat (indien nodig) deze hulp gecontinueerd wordt. De GI wordt preventief

betrokken en begin 2019 wordt de OTS uitgesproken. Halverwege 2019 wordt na een moeizame bevalling dochter Elif geboren.

Het gezin verblijft intussen ongeveer al twee jaar in de gezinsopvang, ondanks het streven het gezin binnen een half jaar door te laten stromen. Hulpverlening komt steeds niet echt op gang en financieel blijft het gezin instabiel, waardoor hun schulden verder oplopen in deze periode. De rechter benoemt een bewindvoerder voor het beheer van de financiën. Het gezin wisselt meermaals van bewindvoerder, omdat de samenwerking moeizaam verloopt en hierdoor veel wantrouwen ontstaat. Deze wisselingen zelf zorgen echter ook weer voor veel onduidelijkheid en onrust.

Er is sprake van veel miscommunicatie en ruis tussen de betrokken hulpverleners bij het gezin. Gedurende de OTS zijn er veel verschillende instanties betrokken bij het gezin; GI, Sociaal Team, bewindvoering, jeugdhulpaanbieder, school, GGZ, maatschappelijke opvang met begeleiding en woningbouwcorporatie. Het lukt alle betrokkenen niet om tot een goede samenwerking te komen, zowel tussen de betrokken hulpverlening als met het gezin. Alle betrokken partijen proberen vanuit hun eigen expertise bij te dragen, maar er is sprake van onrust en tegenstrijdige adviezen, omdat het totaalbeeld ontbreekt. Iedereen heeft een andere visie op wat er nodig is voor het gezin en wekelijks is er een andere crisis die opgelost moet worden. Iedereen werkt hard, maar echte vooruitgang blijft uit.

Begin 2020 wordt besloten om de werkwijze van Beter Samenspel in te zetten. Er worden meerdere overleggen gevoerd om een uitgebreide probleemanalyse te maken, waarbij de focus ligt op de achtergrond en de veroorzakende factoren. Nathalie en Kemal worden actief betrokken. Beide ouders blijken in het verleden veel te hebben meegemaakt. Kemal was pas net 18 jaar toen hij naar

Nederland kwam met minimale familie om zich heen. Nathalie kende zelf ook geen onbezorgde jeugd en woonde tijdens haar pubertijd in meerdere instellingen. Ze heeft drie keer een abortus laten uitvoeren en ze is ernstig ziek geweest. Nathalie en Kemal hebben door hun verleden veel wantrouwen en de neiging om zelf zaken te regelen. Vaak denken ze niet na over de verdere gevolgen van wat ze op dat moment regelen.

Het vertrouwen tussen gezin en hulpverlening groeit en het lukt om met de betrokken hulpverlening en het gezin tot een gezamenlijke visie te komen. Er zijn nog regelmatig crisissen, maar deze worden anders beoordeeld en sneller opgelost, omdat de verdeling van verantwoordelijkheden duidelijker is voor het gezin en de betrokken hulpverlening. In verband met beschadigd vertrouwen wordt nogmaals gekozen voor een wisseling van bewindvoering, waarbij in eerste instantie de gesprekken met bewindvoerder, gezin en hulpverlening gezamenlijk worden gevoerd. Dit helpt voor het opbouwen van het vertrouwen bij het gezin. Het lukt de bewindvoerder om de financiële situatie te stabiliseren. Nathalie en Kemal krijgen hierdoor ruimte om aan de toekomst te werken. Doordat er meer rust ontstaat, is er ook ruimte voor andere stappen die er eerder bij inschoten. Zo raakt Kemal gemotiveerd voor een herscholingstraject met behoud van uitkering. Nu de situatie financieel is gestabiliseerd en de zorgen afnemen, komen ze in aanmerking voor een zelfstandige woning. Kemal en Nathalie zijn zelfredzamer geworden en gaan de hulpverlening niet meer uit de weg. Ze kunnen zelfs benoemen dat ze het nog nodig hebben. Het Sociaal Team ziet dat de ouders beter in staat zijn om problemen onderling op te lossen.

Er zal langdurig hulp en bewindvoering betrokken blijven bij het gezin, maar een OTS en een intensief gezinstraject zijn niet langer nodig. Omdat de verandering tijdens de OTS was ingezet, wilde het gezin graag de jeugdbeschermer

houden. Door de inzet van product 2a kon de OTS worden afgesloten, terwijl de jeugdbeschermer nog op de achtergrond benaderd kon worden. Dit gaf het gezin vertrouwen om dit zelf te doen. Uiteindelijk is de jeugdbeschermer nog maar bij één afspraak geweest na het afsluiten van de OTS, meer bleek niet nodig. Het gezin wordt door het Sociaal Team langdurig verder ondersteund.

Inschatting situatie gezin zonder inzet Beter Samenspel

De alsmaar groeiende groep van hulpverleners zorgde niet voor een oplossing. Iedereen was vanuit zijn/haar eigen visie en verantwoordelijkheid betrokken. Het lukte de hulpverleners niet om gezamenlijk op één lijn te komen, patronen in het gezin te herkennen en te doorbreken. De casuscoördinator van het Sociaal Team geeft dan ook aan dat ze denkt dat het gezin zonder Beter Samenspel wellicht nog steeds in de maatschappelijke opvang had gezeten, of dat het gezin opnieuw dakloos was geworden in verband met de groeiende financiële problematiek.

Het vrijwel dagelijkse contact tussen het gezin en diverse hulpverleners ging vaak over de financiële problemen en de problemen en spanningen die hieruit voortkwamen. Door de jeugdbescherming werd een gezinsopname overwogen. Het gezin stond hier echter op dat moment niet voor open, juist vanuit het wantrouwen dat er was. Zonder de uitgebreide analyse van het gezin van de werkwijze Beter Samenspel en de wederzijdse inzichten die dit opleverde, was er hoogstwaarschijnlijk geen verandering hierin gekomen en had de zorgelijke situatie voortbestaan.

Ter illustratie

Bij een wisseling van de vaste casuscoördinator van Delft Support ontstonden er binnen korte tijd opnieuw spanningen. Dezelfde patronen in zowel het gezin als de hulpverlening kwamen naar voren. Door op dat moment opnieuw te investeren in een sessie om stil te staan bij de eerdere opgehaalde informatie, kreeg het gezin opnieuw het gevoel dat ze echt werden 'gezien' en lukte het al snel weer om de eerder ingezette lijn op te pakken.

Door te bouwen aan vertrouwen ontstond er meer rust, waardoor het gezin meer in de eigen kracht kwam te staan. Hiermee veranderde ook de veiligheidsinschatting inzake de situatie voor de kinderen. De hulpverlening leerde het gezin vertrouwen om de juiste keuzes te maken en tijdig om ondersteuning te vragen.

Terugblik op inzet Beter Samenspel**Samenwerking hulpverlening onderling en hulpverlening met het gezin**

Er zijn tweewekelijkse bijeenkomsten van twee uur gehouden met alle betrokken partijen. Dit was nodig in verband met de complexiteit van de casus en om de lopende zaken door te kunnen laten gaan. De bijeenkomsten hebben verandering teweeggebracht; er kwam eindelijk structurele samenwerking tussen hulpverlening en ouders van de grond. Met z'n allen - het gezin en de hulpverlening - is het gehele proces doorlopen. Het leverde een gevoel van gezamenlijkheid op, van 'met elkaar gaan we het doen'. Door met elkaar een team te vormen werd de verbinding aangegaan en werd het mogelijk de diepte in te gaan. Er kwam meer duidelijkheid over wie het gezin is en wat zij nodig heeft. Ook was er aandacht voor patronen, waardoor herhaling van ingezette

hulp voorkomen werd. Doordat duidelijk werd waar de oorzaak van het 'probleem' lag, kon men beginnen bij de bron. Hierdoor werd kwaliteitsverbetering mogelijk tussen hulpverlening en het gezin. Het vertrouwen van het gezin werd gewonnen door goede communicatie vanuit de hulpverlening.

Casuscoördinator sociaal team:

"Door Beter Samenspel doe je het echt sámen. Als je ziet dat de samenwerking tussen ketenpartners in zo'n complexe casus goed gaat, geeft dat een enorm goed gevoel! Dat heeft niet alleen effect op het gezin zelf, maar ook op de betrokken hulpverleners!"

Er was slechts één ketenpartner die telkens ontbrak bij de tweewekelijkse bijeenkomsten, omdat het niet lukte om deze ketenpartner op dezelfde lijn te krijgen. Alle overige ketenpartners werden onderdeel van het Beter Samenspelteam en hadden daarmee zicht op een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden. Tussen deze ketenpartners is de samenwerking gegroeid. Dit geldt ook voor de samenwerking en afstemming tussen het sociaal team en de GI. Daardoor was het voor het gezin duidelijk bij wie zij moesten zijn voor vragen. Door deze samenwerking was een OTS niet langer van toegevoegde waarde. Het lukt om het gezin in vrijwilligheid de juiste ondersteuning te geven. Dit resulteert in minder stress voor de ouders.

Casuscoördinator sociaal team:

“Kemal & Nathalie zijn heel erg tevreden met de inzet van Beter Samenspel. Ze trekken zelf aan de bel als het onrustig is en er weer een Beter Samenspel-bijeenkomst georganiseerd moet worden.”

De jeugdbeschermer geeft aan veel te hebben gehad aan de samenwerking met het lokale team. De extra kennis van de lokale mogelijkheden, inzet van financiële expertise en korte lijnen met de woningbouw droegen bij aan de doorbraken in de aanpak. Van ad hoc inspringen op acute situaties naar blijvende betrokkenheid om de situatie stabiel te houden en de veiligheid van de kinderen blijvend te waarborgen.

Door de inzet van Beter Samenspel is de intensiviteit van het contact tussen het gezin en de hulpverlening uiteindelijk sterk verminderd. Verwacht wordt dat de komende twee jaar wekelijks (telefonisch) contact noodzakelijk blijft om de situatie stabiel te houden.

Covid-19

Het was wel een lastige opgave om zoveel betrokkenen tegelijkertijd om tafel te krijgen voor Beter Samenspel. Daarnaast zorgde Covid-19 voor extra uitdagingen bij de bijeenkomsten; online inbellen bleek niet ideaal en het organiseren van face-to-face gesprekken was lastig.

Tijdsinvestering casusregisseur Lokale Team en jeugdbeschermer GI

- Vanuit het sociaal team van Delft Support waren de gezinsbegeleider, een financieel specialist en een procesbegeleider Beter Samenspel betrokken. De investering was in totaal ongeveer 10 uur per week. Deze tijd kostte de casus ook al voor de toepassing van de Beter Samenspel-werkwijze. De tijd werd hierbij dus anders ingezet. Het doornemen van het dossier, voorbereiden van de tijdlijn, de bijeenkomsten houden en het naslagwerk vragen extra tijd die er normaal niet is (20 tot 30 uur extra in deze casus).
- Beter Samenspel kost in de opstartfase in een casus meer tijd om tot de juiste afstemming met alle betrokkenen te komen (denk aan vader bellen en afstemmen met elkaar). Dit leidt wel tot een betere samenwerking. De uitgebreide analyse, tijdlijn en haalbare eindsituatie vormen gelijk het plan van aanpak. Het doorleven hiervan met elkaar is blijvende winst. Uiteindelijk is in deze casus tijdswinst behaald, doordat de situatie rustiger en stabiel is geworden.
- De jeugdbeschermer kon doordat het om een groot gezin (vier kinderen) ging tijdens de OTS voldoende tijd investeren. Zonder de samenwerking met o.a. het Lokale Team was dit wel moeilijker geweest. Na afronden van de OTS was de jeugdbeschermer nog betrokken vanuit een product 2a-indicatie. Van de 25 uur die staat voor product 2a heeft de jeugdbeschermer er vijf besteed.
- Beter Samenspel leverde ook op dat de ambulante begeleiding vanuit de maatschappelijke opvang minder hoefde te worden ingezet voor de gezinsbegeleiding. De bewindvoerder is juist meer betrokken en wordt meer meegenomen in het hulpverleningsproces. De financieel specialist van Delft Support wordt nu alleen bij incidenten ingezet, er vinden geen wekelijkse belafspraken meer plaats.
- Geschat wordt door de betrokkenen dat een vergelijkbare casus in de toekomst evenveel tijd zou kosten.

Casus OTS toch noodzakelijk

Het gezin

Milena is een alleenstaande moeder met drie kinderen, dochter Kristina (13 jaar) en zonen Nikolai (8 jaar) en Ivan (6 jaar). De vader van de kinderen is uit beeld.

Het Lokale Team in Westland

- Het Sociaal Kernteam (SKT) is er voor alle Westlanders van 0 tot 100 jaar met uiteenlopende zorg- en ondersteuningsvragen. In het SKT werken zorgregisseurs. Zij zijn het vaste aanspreekpunt voor de inwoner. Samen met de inwoner stelt de zorgregisseur een plan van aanpak op. Als het nodig is verleend de zorgregisseur zelf hulp en/of schakelt specialistische hulp in.
- In Westland zijn de inhoudelijke bouwstenen van Beter Samenspel sinds 2020 zoveel mogelijk geïntegreerd in het reguliere werkproces van het SKT. Een genogram en tijdslijn wordt voor elk gezin opgesteld en eventuele gezinspatronen maken onderdeel uit van het plan van aanpak. Er wordt meer tijd genomen voor de uitgebreide analysefase, waarin ook de ouders en hun achtergronden besproken worden.
- Tijdens de Multidisciplinaire Overleggen (MDO's) van het SKT worden de verschillende bouwstenen zoals o.a. weging, haalbare eindsituatie, patronen met elkaar besproken per gezin.

Aanleiding en verloop casus

Milena is bekend met middelengebruik en heeft een terugval. Ze klopt zelf bij het SKT aan voor hulp, waar ze in het verleden al hulp van heeft gehad. Ze vertelt aan het SKT dat ze haar kinderen 's nachts alleen thuis laat in verband met haar verslaving. Ook spelen er andere zorgen, zoals het gedrag van haar jongste zoon Ivan. Ivan vertoont de laatste maanden heftig gedrag. Hij is dwars, kan heel erg boos worden en wordt dan agressief. School is bang dat Ivan andere kinderen pijn doet als hij met spullen gooit of dat hij in een gefrustreerde bui wegloupt van school. Thuis laat Ivan ook opvallend gedrag zien. Milena vertelt over de keer dat Ivan uit woede op bed plaste toen hij geen ijsje kreeg.

Milena heeft ook zorgen over het gedrag van haar dochter Kristina. Kristina heeft een vriendje en is seksueel actief. Milena is met Kristina naar de huisarts gegaan voor de anticonceptiepil. Toch maakt moeder zich zorgen om haar. De basisschooljuf omschrijft Kristina als 'gesloten en kwetsbaar' en vindt dat zij grove taal gebruikt. Kristina's motivatie voor school is volgens de juf laag.

Milena geeft bij het SKT aan veel stress thuis te ervaren, vooral als alle drie de kinderen thuis zijn en tegelijkertijd haar aandacht vragen. Ze vindt het doodvermoeiend om rustig te blijven. Milena voelt zich in zulke situaties opgesloten, omdat ze zich niet kan terugtrekken en er geen eind aan lijkt te komen. Hierdoor valt ze soms uit en slaat ze uit frustratie met de deuren. Door even naar buiten te lopen, lukt het Milena om af te koelen.

Bij het SKT is Milena geen onbekende, zorgregisseurs zijn vaker bij dit gezin betrokken geweest. Vanwege de zorgen die het SKT heeft, wordt verslavingszorg ingezet in combinatie met een intensieve systeemgerichte interventie van twintig uur per week. Dit start, maar eindigt snel, omdat Milena geen klik voelt

met de hulpverleners en op dat moment zelf vindt dat alles goed gaat. De zorgregisseur vindt doordat de hulp niet van de grond komt de situatie dusdanig zorgelijk dat hij een verzoek tot onderzoek (VTO) schrijft om te bespreken aan de Jeugdbeschermingstafel (JBT). Bij de bespreking aan de JBT wordt er besloten tot een onderzoek door de Raad van de Kinderbescherming.

In de tussentijd moet er hulp betrokken blijven bij het gezin, maar moeder is boos op het SKT, omdat ze naar de JBT zijn gegaan. Om de regie op de hulpverlening door te zetten wordt er een preventief jeugdbeschermer (product 2b) toegewezen. Moeder geeft hier toestemming voor bij de bespreking aan de JBT. Beter Samenspel wordt ingezet, zodat de jeugdbeschermer samen met de zorgregisseur van het SKT en het gezin kan optrekken en nog te onderzoeken of een kinderschermingsmaatregel kan worden voorkomen. Gestart wordt met het maken van een tijdlijn en een uitgebreide probleemanalyse van Milena en haar gezin.

Tijdlijn

Het SKT en de GI nemen in samenwerking met het gezin uitgebreid de geschiedenis en de situatie van het gezin met elkaar door en stellen zo een tijdlijn op met alle gebeurtenissen en ingezette hulp. De tijdlijn levert een overzicht met vele meldingen en een scala aan ingezette interventies op die vooraf zijn gegaan aan de huidige betrokkenheid.

- Moeder heeft zelf een belaste jeugd gehad en heeft in jeugdzorginstanties gewoond. Verder blijkt dat er al bijna 20 jaar diverse meldingen zijn van middelengebruik door Milena, waaronder een melding tijdens haar eerste zwangerschap. Daarnaast komen er meerdere meldingen bij het toenmalige Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) naar boven, die veelal zijn terugverwezen naar het Lokale Team van waaruit diverse keren kortdurende jeugdhulp

wordt ingezet. Milena blijkt verschillende behandelingen te hebben gehad bij de GGZ en ambulante begeleiding met betrekking tot huiselijk geweld. De behandelingen worden regelmatig voortijdig afgesloten om wisselende redenen zonder duidelijk resultaat of komen onvoldoende van de grond. Moeder past hetgeen ze leert wel toe in haar thuissituatie, maar kan het onvoldoende volhouden.

- Te zien is dat na de geboorte van Nikolai er meldingen zijn genoteerd door Leerplicht van verzuim door dochter Kristina. Dit leidt tot een onderzoek door het AMK. Het dossier wordt gesloten, omdat moeder niet openstaat voor hulp en de school naast het verzuim geen andere zorgen heeft.
- Na de geboorte van Ivan bracht de ingezette opvoedondersteuning geen soelaas, er volgen wederom meerdere AMK-meldingen. Milena zoekt haar toevlucht in het gebruik van verdovende middelen en is niet in staat om de veiligheid van haar kinderen te waarborgen. Na een spoedverzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) is een voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS) met machtiging uithuisplaatsing (MUHP) uitgesproken. De kinderen worden geplaatst in een woonvoorziening in de regio, maar al snel komt er een gezinsopname (klinische behandeling) bij een GGZ-aanbieder.
- Uit de tijdlijn valt op te maken dat Milena even naar huis keert met haar kinderen en ambulante hulpverlening ontvangt vanwege aanhoudend gebruik van verdovende middelen. Er volgt echter wederom een gezinsopname bij dezelfde GGZ-aanbieder, maar door het overtreden van de regels door moeder wordt dit traject afgebroken. Dit is het moment dat pleeggezinnen in beeld komen.
- Kristina gaat als eerste naar een pleeggezin. Na een afgegeven OTS gaan de zontjes van Milena in deeltijd naar een pleeggezin en komt er ambulante hulpverlening in het gezin. Zo'n anderhalf jaar na de eerste gezinsopname bij een GGZ-aanbieder, wordt Milena met de twee jongste kinderen opgenomen op een Ouder & Kind-afdeling van een verslavingszorgaanbieder.

- Eind 2016 komt er een einde aan de MUHP, omdat Milena clean lijkt te zijn, het netwerk ondersteunend is en er gewerkt kan worden aan de relatie tussen moeder en dochter. Ook de OTS loopt af en het gezin komt onder de regie te staan van het SKT. Aangezien de doelen behaald zijn, sluit het SKT na een jaar het dossier af.

De tijdlijn laat het SKT en de GI zien dat er in het verleden steeds reactief op incidenten is gehandeld, zonder de voorgeschiedenis hierbij goed mee te nemen. Er wordt een patroon zichtbaar van een moeder die bij de start van een hulpverleningstraject steeds goed meewerkt, maar dit niet lang volhoudt en haar medewerking intrekt. Verder wordt inzichtelijk dat elke betrokken organisatie vanuit zijn eigen expertise met het gezin aan het werk ging en dat door onvoldoende informatiedeling er nooit een compleet beeld was van (de problematiek van) het gezin.

Op het moment dat er zich opnieuw een incident voordoet bij het gezin en Milena de hulpverlening weigert, besluiten de jeugdbeschermer en de zorgregisseur gezamenlijk tot het indienen van een spoedverzoek VOTS met MUHP. De beschikbare informatie uit de tijdlijn wordt hierbij gebruikt. De RvdK volgt het spoedverzoek en dient het in bij de rechtbank. In verband met wachtlijsten moesten zij nog starten met het reguliere onderzoek. De rechtbank besluit vervolgens tot VOTS en MUHP. Na deze uitspraak van de kinderrechter maken de jeugdbeschermer en de zorgregisseur nadere werkafspraken, het SKT sluit de casus niet af. Ze blijven hierdoor samen betrokken bij het gezin. Zo wordt er afgesproken dat de zorgregisseur elk kwartaal aansluit bij het netwerkoverleg van het gezin voor extra meedenkkraft en het aanleveren van informatie. De jeugdbeschermer is verantwoordelijk voor de casusregie en behoudt de mogelijkheid om op elk moment met de zorgregisseur te overleggen.

Een jaar lang loopt het SKT zo samen op met de GI om ook betrokken te blijven indien het gezin in de toekomst weer voldoende heeft aan vrijwillige ondersteuning. Naast de kwartaaloverleggen sluit de zorgregisseur eenmalig aan bij een overleg van de GI waarin het verlengen van de OTS en de MUHP gewogen wordt. Nadat de GI in dit overleg besluit deze te verlengen, sluit het SKT het dossier af. Alle informatie is immers voorhanden en het is niet langer aannemelijk dat het dossier snel weer terug kan naar het vrijwillig kader. De jeugdbeschermer heeft door de betrokkenheid van het SKT een aantal keer gemeentelijke regelingen kunnen toepassen of bespoedigen, zodat de begeleiding niet vastliep (bijvoorbeeld leerlingenvervoer).

Inschatting situatie gezin zonder inzet Beter Samenspel

Het is goed mogelijk dat zonder de inzet van Beter Samenspel het patroon van keer op keer inzet van korte (crisis)interventies in dit gezin zich zou herhalen, zonder dat daarmee de oorzaken van de problematiek aangepakt worden. Met kinderen die opgroeien in een structureel onveilige situatie tot gevolg, omdat de patronen van moeder en hulpverlening niet doorbroken worden. Elke betrokken partij zou dan weer zijn eigen analyse gemaakt hebben. Wanneer Beter Samenspel niet was ingezet, zou het SKT - na een OTS en de betrokkenheid van een jeugdbeschermer - het dossier hebben afgesloten. Dan zou de jeugdbeschermer van de GI alleen beschikken over de informatie vanuit de JBT en het VTO. Beter Samenspel heeft het mogelijk gemaakt dat de zorgregisseur na de OTS nog betrokken bleef en het dossier openhield. De jeugdbeschermer had de regie, maar de zorgregisseur kon aansluiten bij evaluaties indien nodig en was bereikbaar voor overleg en als sparringpartner voor inzet van hulp, patronen doorspreken, inzage sociale kaart, informatie over beschikbare gemeentelijke regelingen etc.

Kwaliteitswinst voor kinderen/gezin

De kwaliteitswinst voor de kinderen is - ondanks dat ze uithuisgeplaatst zijn en dit een enorme impact heeft op de kinderen - dat ze nu wel de rust en mogelijkheid hebben gevonden om aan hun eigen trauma, doelen en ontwikkeling te kunnen werken. Er is rust gekomen in het leven van de kinderen. Door de veiligheid die ze ervaren kon hulpverlening worden opgestart en daadwerkelijk gewerkt worden aan hun persoonlijke doelen. Wanneer de situatie onveilig en onstabiel was gebleven, is het niet mogelijk om met de kinderen aan hun trauma's en doelen te werken.

Na een jaar OTS en weinig tot geen verbetering bij Milena's eigen situatie, is besloten om de OTS te verlengen en de kinderen (nog) niet terug naar huis te plaatsen. Vanuit de patronen is duidelijk geworden dat moeder geen langdurige stabiele veilige thuissituatie aan de kinderen kan bieden.

Terugblik op inzet Beter Samenspel

Tijdlijn

Het maken van de tijdlijn is een belangrijke stap in het proces gebleken. Uit de tijdlijn werd duidelijk dat er telkens in het hier en nu was gehandeld, maar er niet goed gekeken is naar de voorgeschiedenis van het gezin en telkens terugkerende patronen. Ontdekt werd dat moeder Milena steeds toezegt mee te werken aan de hulp, totdat de hulp daadwerkelijk wordt opgestart. Ook werd inzichtelijk dat elke hulpverlenende instantie vanuit zijn eigen expertise en eilandje met het gezin aan de slag ging. Daarnaast leek Milena leek een gunfactor te hebben, waardoor er niet altijd is doorgepakt door verschillende instanties.

Sneller (on)veiligheid in kaart

Door de inzet van Beter Samenspel is bereikt dat het SKT samen met de jeugd-

bescherming heeft gekeken naar de hele film van het gezin en niet alleen naar de dia. Hierdoor werd helder dat hulp inzetten voor de kinderen niet het eerste was waarmee men aan de slag moest, maar dat er eerst naar moeder en hulp voor haar gekeken moest worden. Om Milena zelf meer inzicht te geven in haar eigen situatie is de opgestelde tijdlijn ook met haar doorgenomen. Met de tijdlijn is bereikt dat alle informatie die er bekend was bij het SKT niet verloren is gegaan en dat de jeugdbeschermer op basis van de analyse verder kon gaan met de lijn die ingezet was. Volgens de jeugdbeschermer is hiermee tijdswinst behaald. Doordat alle informatie al voor handen was voor het VTO, waren de stappen hierin sneller en makkelijker te zetten.

Zorgregisseur:

“Ik ben er echt van overtuigd dat we de tijdsinvestering die we als SKT en GI gedaan hebben, lang en breed ‘terugverdienen’ in deze casus.”

Relatie met het gezin

De samenwerking met de kinderen is verbeterd door Beter Samenspel. In het begin van de uithuisplaatsing waren de kinderen erg boos en verdrietig en wilden ze terug naar hun moeder. De oudste dochter liep regelmatig weg bij het pleeggezin en ging dan naar haar moeder. Nadat er meer rust kwam en de kinderen zich veilig begonnen te voelen op de plek waar ze nu (tijdelijk) woonden kwamen ze aan hun eigen gevoel toe en stonden ze steeds meer open voor de hulp die hen aangeboden werd. Doordat er nu per kind goed bekeken werd wat hij/zij nodig had, hebben ze steeds meer verteld en werkten ze goed mee met alle inzet die er gedaan is.

Jeugdbeschermer:

“Een pittige zaak, zo kun je deze casus wel omschrijven. We hebben kunnen doorbreken dat een incident als een incident beoordeeld wordt. Met de tijdlijn zagen we het incident in het licht van iets wat al jaren gebeurt en alsmar blijft terugkomen.”

Milena gaf aan dat zij de samenwerking tussen jeugdbescherming en het SKT echter niet fijn en moeilijk vond. Ze was boos op het SKT en voelde zich aangevallen door de OTS en de kritische blik waarbij haar verleden ook werd meegenomen. Bij elk kwartaaloverleg gaf Milena dit aan. Voor de zorgregisseur in kwestie was dit best lastig. De jeugdbeschermer heeft telkens benoemd waarom het SKT wel belangrijk is voor de jeugdbeschermer, zoals bij het opstellen van de sociale kaart, tijdlijn, etc.

Samenwerking tussen lokale team en GI

De betrokken professionals spreken van een betere samenwerking tussen SKT, GI en jeugdhulp door inzet van Beter Samenspel. Door zeer regelmatig met elkaar te bespreken wat er gebeurde, door elkaar te bevragen, zat iedereen op één lijn en had men dezelfde visie. Dit werd ook zo ervaren door school en het gezin zelf. Eerder werd meer gewerkt vanuit verschillende eilandjes.

Tevreden over het resultaat

De zorgregisseur geeft aan dat het haar veel voldoening geeft dat er in deze ingewikkelde casus toch grote stappen zijn gezet. Van hollen van crisis naar

crisis, naar meer rust in de situatie en hulpverlening die wél aanslaat bij moeder Milena. Dat geeft meer betekenis aan je werk, aldus de zorgregisseur. Tot slot spreekt de jeugdbeschermer van een succesvolle casus, omdat de kinderen nu in staat worden gesteld veilig op te groeien.

Tijdsinvestering casusregisseur Lokale Team en jeugdbeschermer GI

- In totaal heeft de zorgregisseur circa 30 uur inzet geleverd in dit gezin:
 - Voor de OTS: inlezen van alle informatie over het gezin uit verschillende dossiers en bundelen in een tijdlijn: circa 8 uur.
 - Gesprekken met Milena om de patronen met haar te bespreken. Hiervoor zijn de bouwstenen tijdlijn, voorgeschiedenis en situatie gezin en gezinspatronen van Beter Samenspel gebruikt: circa 10 uur.
 - Na de OTS een jaar meelopen met de jeugdbeschermer en aansluiten bij kwartaaloverleggen: circa 12 uur in het gehele jaar.
- De jeugdbeschermer van de GI had 25 uur beschikbaar voor de OTS. In de beleving van de jeugdbeschermer heeft het echter geen ‘extra’ tijd gekost, omdat de eerder ingezette tijd zich later in het traject heeft uitbetaald. Door de samenwerking te integreren in de netwerkberaden kost het niet veel extra tijd terwijl de samenwerking wordt vergroot. Tevens is er steeds een completer totaalbeeld om keuzes onderbouwd te kunnen maken.

NB. Deze casus speelde zich af direct na de start met het werken met Beter Samenspel in het SKT. Inmiddels is Beter Samenspel bij het SKT geïmplementeerd waardoor de bouwstenen meer gebruikt worden en tijdens de eerste gesprekken met een gezin al ingezet worden. Hierdoor hoeft men dit niet meer achteraf te doen en kost het dus minder tijd. Tijdens de MDO's worden de bouwstenen, patronen, haalbare eindsituatie en weging per ingebrachte casus besproken. Nu kost analyse aan de voorkant meer tijd voor de zorgregisseur, maar daardoor ligt er wel veel meer informatie op tafel en is men gericht met een haalbare eindsituatie op de langere termijn bezig, in plaats van alleen op het hier en nu in te gaan.

Casus samenwerking tijdens OTS

Het gezin

Moeder Nadia en haar ex-partner Henk zijn ouders van de zesjarige Chris. Henk heeft na de breuk met Nadia nauwelijks contact met Chris en woont in Amsterdam. Nadia heeft met haar nieuwe relatie Daan twee dochters, Lotte van vier jaar en Emma van drie jaar. Met Daan en de drie kinderen woont Nadia in Den Haag.

Het Lokale Team in Den Haag

- Het Centrum Jeugd & Gezin (CJG) verzorgt de jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp in de gemeente Den Haag. In elk stadsdeel is er een locatie van het CJG voor extra ondersteuning op het gebied van opvoeden en opgroeien.
- Bij het CJG werken gezinscoaches die samen met het gezin kijken naar de problemen die er in het gezin spelen. Ook is er aandacht voor wat wel goed gaat. De gezinscoaches maken gebruik van het netwerk van het gezin en zetten waar nodig professionele hulp in.
- Per CJG is een aantal medewerkers getraind in de werkwijze van Beter Samenspel. Er wordt gebruik gemaakt van de producten om eerder samen te werken met de GI waar nodig. Verdere implementatie van de werkwijze vindt op dit moment nog plaats in de gemeente Den Haag.

Aanleiding en verloop casus

Na diverse incidenten raken de gezinscoaches van het CJG betrokken bij de gezinssituatie van Nadia en Daan. Regelmatig wordt er in het bijzijn van de drie kinderen hard geschreeuwd in huis en met deuren geslagen. Bij de start van het traject proberen de gezinscoaches om veiligheidsafspraken te maken met het gezin. Deze afspraken komen onvoldoende uit de verf, omdat Nadia en Daan zich niet aan de afspraken houden. De situatie in het gezin is erg onrustig en de burens doen meerdere keren een melding bij de politie.

Een paar maanden later besluit Nadia de relatie met Daan te verbreken en te verhuizen. Omdat ze nergens anders naar toe kan met haar zoon, trekken ze samen in bij haar ex-partner Henk in Amsterdam. Nadia houdt contact met haar twee dochters en het lukt om met hun vader afspraken te maken over co-ouderschap. Tijdens de overdrachtsmomenten van de kinderen ontstaan er echter weer nieuwe conflicten tussen Daan en Nadia. Er gebeurt vervolgens veel in een korte periode. Nadat Henk huiselijk geweld pleegt, besluit Nadia terug te keren naar Den Haag. Hier vertelt Nadia aan de gezinscoaches dat het niet de eerste keer is dat Henk geweld heeft gebruikt; in het verleden was er sprake van een zeer gewelddadige relatie tussen hen.

Na de terugkeer in Den Haag heeft Nadia geen vaste verblijfplaats. Ze verblijft met zoon Chris bij vrienden en zo nu en dan bij haar ex-partner Daan. Maar de nieuwe relatie van Daan zorgt voor oplopende spanningen tijdens de momenten dat ze elkaar zien in het kader van het co-ouderschap. De situatie is zo onrustig dat ouders onvoldoende openstaan voor ondersteuning en de hulp nauwelijks van de grond komt. De gezinscoaches hebben aanhoudende zorgen over de opgroeisituatie van de kinderen en besluiten een verzoek tot onderzoek (VTO) in te dienen bij de Jeugdbeschermingstafel (JBT). Omdat Nadia en zoon Chris op dat moment staan ingeschreven in de gemeente Amsterdam,

kunnen de gezinscoaches alleen een verzoek indienen voor de twee dochters. Lotte en Emma staan namelijk nog ingeschreven in de gemeente Den Haag. De regelzaken in verband met de (juridische) verantwoordelijkheid en de afstemming met gemeente Amsterdam zorgen voor een extra taak voor de gezinscoaches van het CJG.

Aan de JBT wordt afgesproken dat de Raad voor de Kinderbescherming start met een onderzoek en dat er in de tussentijd een jeugdbeschermer aan het gezin wordt gekoppeld vanuit product 2b. De jeugdbeschermer en de gezinscoaches spreken af om vanuit de bouwstenen van Beter Samenspel gezamenlijk op te trekken. De focus ligt hierbij niet alleen op Lotte en Emma, maar ook op Chris. Ook de Raad voor de Kinderbescherming besluit om het onderzoek uit te breiden naar de drie kinderen van Nadia. De gezinscoaches van het CJG zijn op dat moment al ruim een jaar betrokken en kunnen daarom veel informatie bijdragen over het gezin en de achtergronden.

Na de JBT vindt geen overdracht plaats, maar er wordt een afspraak gemaakt voor een gezamenlijke kennismaking. Tijdens deze afspraak wordt een heldere taakverdeling voor de betrokkenen gemaakt. Bij Nadia, Daan en de kinderen is het op dat moment aan alle kanten onrustig. Er zijn veel praktische afspraken die voor problemen zorgen tussen de ouders. Ondanks de spanning tussen ouders lukt het toch om met alle betrokkenen (veiligheids)afspraken te maken. In de taakverdeling wordt duidelijk gemaakt dat de verantwoordelijkheid voor de veiligheidsinschatting van de kinderen bij de jeugdbescherming komt te liggen, maar dat het CJG betrokken blijft om samen op te trekken. Ook de rollen van en afspraken met de ouders worden verder verduidelijkt.

Ter illustratie

De hulpverlening wilde eerder een NIKA-traject inzetten. NIKA is gespecialiseerde hulp gericht op het voorkomen of verminderen van psychische en gedragsproblemen bij kinderen als gevolg van gedesorganiseerde hechting. Ouders krijgen hierbij aangeleerd hoe zij gedrag adequaat kunnen interpreteren en hoe zij hier direct en passend op kunnen reageren. Door de aanhoudende onrust en het ontbreken van een vaste verblijfplaats lukte het echter niet om deze hulp in te zetten.

Met elkaar wordt besloten dat de thuissituatie bij Daan het meest stabiel en veilig is voor de dochters. Op advies van het CJG biedt Daan aan dat ook Chris bij hem kan komen wonen, zodat hij ook een stabiele plek heeft. Daan doet dit wel onder de voorwaarde dat Nadia niet bij hem intrekt. Nadia stemt hiermee in, ook al betekent dit voor haar dat ze thuisloos blijft. Nu Chris is ondergebracht, ontstaat bij Nadia enige rust en ruimte om aan een eigen traject te werken. Na afstemming tussen de gemeenten Amsterdam en Den Haag wordt besloten via het Haagse Daklozenloket een traject te starten. In het begin loopt dit moeizaam en is Nadia regelmatig niet aanwezig bij de afspraken. De jeugdbeschermer en de gezinscoach geven echter niet op en blijven samen optrekken richting moeder. Uiteindelijk lukt het Nadia steeds beter om de afspraken na te komen.

Na afronding van het onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming vindt de rechtszitting plaats. Over alle drie de kinderen wordt een OTS uitgesproken. Omdat de situatie nog erg instabiel is, benadrukt de rechtbank de noodzaak van inzet van een jeugdbeschermer in het gezin. De samenwerking tussen de jeugdbeschermer en het CJG krijgt steeds specifiek aandacht en afspraken over rollen en taken worden bijgehouden. In het gezin blijkt er een paar keer per

week wel iets acuut nodig te zijn. De taakverdeling helpt om het overzicht te houden en zorgt ervoor dat iedereen goed op de hoogte is.

Ondertussen vindt er een aantal keer verbale agressie plaats tussen Daan en Nadia in het bijzijn van de kinderen. In gezamenlijke gesprekken met alle hulpverlening en beide ouders wordt een analyse gemaakt van de onderliggende problemen. Hieruit blijkt dat Daan veel wantrouwen heeft richting de hulpverlening in verband met ervaringen uit het verleden. Bij Nadia komt naar voren dat ze als kind uit huis is geplaatst. Hieraan heeft ze een groot trauma overgehouden. Het niet kunnen opbouwen van een band met haar eigen ouders, heeft grote invloed op haar relaties als volwassen vrouw. De analyse helpt de ouders om in te zien dat hulp echt nodig is. Zo heeft Nadia schuldgevoelens, omdat zij niet de moeder kan zijn die ze wil zijn voor haar kinderen en geeft ze aan dat ze een GGZ-behandeling nodig heeft. Er wordt onder meer een training ingezet gericht op emotieregulatie bij Nadia.

Ondanks dat er nog steeds op diverse momenten nieuwe problemen naar voren komen, lijkt het erop dat de gezinsleden hier steeds beter mee om kunnen gaan. Zelfs op het moment dat een dierbaar familielid van Nadia overlijdt, lukt het Nadia om de volgende dag naar haar GGZ-behandeling te komen en hierover te praten.

Op de momenten dat het wantrouwen tussen Daan en Nadia voor problemen zorgt, lukt het hen steeds beter om hierbij ondersteuning te vragen. De incidenten worden 'anders' gezien, er wordt gekeken of het herkenbaar is of past in de geconstateerde patronen. Hiermee ontstaat - voor zowel het gezin als de betrokken hulpverlening - meer grip op de situatie en op de afspraken over de benodigde interventies bij incidenten.

De jeugdbeschermer en de gezinscoaches besluiten gezamenlijk dat een verlenging van de OTS niet nodig is. Maar omdat er nog een paar open eindjes

zijn, adviseert de Raad voor de Kinderbescherming toch om nog een half jaar vanuit OTS betrokken te blijven. De rechtbank neemt dit advies over. In de praktijk maken de jeugdbeschermer en de CJG-medewerkers afspraken waarbij het CJG veel meer op de voorgrond komt en de jeugdbeschermer steeds meer op de achtergrond betrokken is.

Inschatting situatie gezin zonder Beter Samenspel

Bij de start van het traject was het een paar keer per week nodig om op acute zaken in het gezin direct in te spelen. Er heerste daardoor continu een grote onrust. Dit veranderde pas wezenlijk nadat patronen inzichtelijk gemaakt werden en er een analyse lag van de onderliggende problemen. De gesprekken met de ouders waarin gespiegeld kon worden en hun eerdere ervaringen ter sprake kwamen, waren van grote invloed.

Jeugdbeschermer:

“Door de volledige informatie-uitwisseling begrijp je veel beter waarom de OTS nodig is en niet kon worden voorkomen. Dit is hoe ik mijn werk als jeugdbeschermer het liefste zou willen uitvoeren!”

Zonder de gezamenlijke inzet van de jeugdbeschermer en het CJG had het meer tijd gekost om dit boven water te krijgen en gezamenlijk in te kunnen zien. Het gezin had daarmee langer in grote onrust en in een onveilige situatie verkeerd.

Terugblik op inzet Beter Samenspel

Samenwerking hulpverlening onderling en hulpverlening met het gezin

De betrokken jeugdbeschermer geeft aan dat het samen optrekken met het CJG echt anders was in deze casus dan in andere casussen. De werkwijze van Beter Samenspel maakte dat de gezinscoach en de jeugdbeschermer telkens het gesprek met elkaar aangingen over wat elkaars rol is en hoe dit uitgelegd kan worden aan de ouders. Dit maakte volgens de jeugdbeschermer een aanzienlijk verschil in de samenwerking en dit had ook een positieve invloed op de samenwerking met het gezin. Zo lukte het beter om aan te sluiten op het (verander)tempo van het gezin. Daarnaast is het gelukt om de ouders goed mee te nemen in de taakverdeling en ook ruimte te geven aan hun eigen voorkeuren. De jeugdbeschermer had voornamelijk het contact met de moeder en het contact met de vader verliep voornamelijk via de gezinscoach.

Tot slot merkt de jeugdbeschermer op dat het samen optrekken ervoor zorgt dat je veel meer vasthoudend kan zijn. De toestemming die hiervoor werd gegeven vanuit management was zeer prettig.

Lange betrokkenheid CJG

Het CJG is in deze casus ook zonder duidelijke hulpvraag van ouders betrokken gebleven, omdat het nodig was om op de hoogte te blijven, informatie toe te voegen en later in het traject weer de regie op de hulpverlening over te kunnen nemen.

Onbekendheid inzet Beter Samenspel

Nadia is blij dat de OTS nog met een half jaar is verlengd. Ze denkt zo nog wat meer vertrouwen in de nieuwe situatie op te kunnen doen en ondersteuning te krijgen bij een aantal lopende juridische zaken. Volgens de betrokken jeugdbeschermer had dit ook met de inzet van een product 2a in de afronding gekund, maar door onbekendheid met dit product bij de Raad voor de Kinderbescherming en de rechtbank is gekozen voor de verlenging van de OTS met zes maanden. Als in de toekomst meer aandacht/bekendheid is voor Beter Samenspel, kan dit mogelijk anders verlopen.

Jeugdbeschermer:

“Dit is hoe een normaal traject eruit moet zien. Zo help je de mensen namelijk het beste!”

Tijdsinvestering casusregisseur Lokale Team en jeugdbeschermer GI

- In het begin van het traject heeft de afstemming tussen de GI en het CJG meer tijd gekost dan normaal. Een schatting om hoeveel tijd het daadwerkelijk gaat ontbreekt echter.
- Het was voor beide partijen wenselijk om op een andere, intensievere manier samen te werken met elkaar. Beiden vinden echter dat het veel heeft opgeleverd. Zo is volgens de betrokken jeugdbeschermer vooral bij het einde van de OTS veel tijd terugverdiend.
- Voor het CJG betekent de blijvende betrokkenheid een extra tijdsinvestering. Een (complexe) casus wordt niet afgesloten, waardoor de gezinscoach betrokken blijft.
- Bij dit gezin was er ook op andere leefgebieden nog veel te doen. Om daar ook een rol in te spelen was nieuw, maar wel helpend voor het gezin.

Kosten en Baten Beter Samenspel

Zichtbare kwaliteitsverbetering

Zowel vanuit de gemeenten die ervaring opdoen met het toepassen van de werkwijze Beter Samenspel, als vanuit de GI's komt het beeld naar voren dat het toepassen van de werkwijze bijdraagt aan het verhogen van de kwaliteit in de ondersteuning aan gezinnen. Met het toepassen van de werkwijze komt in veel gevallen de gewenste verandering op gang en wederzijds wordt er winst ervaren in het samen optrekken in de verschillende fases. Ook betrokken gezinnen ervaren de gelijkwaardige samenwerking prettig en voelen zich meer gehoord. Het vraagt blijvend extra aandacht van de betrokkenen om rollen en taakverdeling te verduidelijken, om deze andere manier van samenwerking vast te kunnen houden.

In dit document kijken we aan de hand van vier praktijkbeschrijvingen terug op de afgelopen periode. Het is zichtbaar dat de implementatie van Beter Samenspel nog pril is. In bijna alle voorbeelden hadden de betrokken professionals bij de gemeenten en de GI's nog niet veel ervaring met het toepassen van de werkwijze. In sommige gevallen moesten medewerkers nog getraind worden. Inmiddels zijn steeds meer gemeenten concrete stappen aan het zetten om de werkwijze te implementeren en medewerkers te trainen. Dit zal naar verwachting in de komende periode zorgen voor een versnelling van de implementatie.

Ten opzichte van eerdere inschattingen is te zien dat er meer tijd overheen gaat om het gebruik van de werkwijze te verbreden naar een grotere doelgroep. De implementatie vraagt voor de deelnemende gemeentes, GI's en partnerorganisaties meer expliciete aandacht en begeleiding in onder andere het methode-

trouw werken. Als de focus hier niet op wordt gelegd, bestaat het risico dat slechts onderdelen worden geïmplementeerd en er veel (ongewenste) variatie in de regio ontstaat.

Verschuiving naar voren

De grootste verschuiving in het toepassen van de werkwijze wordt ervaren bij de medewerkers van de Lokale Teams. Beter Samenspel sluit aan op de landelijke beweging van het versterken van expertise aan de voorkant van een traject (bij het Lokale Team) door de GI-medewerker eerder te betrekken. De werkwijze voegt daar tegelijkertijd ook de blijvende inzet van expertise vanuit de Lokale Teams voor de GI tijdens een OTS aan toe.

Voor de Lokale Teams betekent het toepassen van de werkwijze in veel gevallen wel een extra tijdsinvestering voor de gezinnen waarbij zij betrokken zijn. Deze extra tijdsinvestering zit vooral in het uitvoeren van onderzoek naar patronen en het opstellen van de verklarende analyse. In de praktijkverhalen zijn de medewerkers van het Lokale Team door hun blijvende betrokkenheid meer gericht op het langdurig doorbreken van patronen bij de gezinnen voor wie dit nodig is, maar dit zorgt er ook voor dat deze medewerkers niet of minder inzetbaar zijn bij bijvoorbeeld nieuwe aanmeldingen. Met de huidige krapte in de arbeidsmarkt en de krapte in budgetten kan dit leiden tot een toenemende druk op de Lokale Teams. Om deze druk te voorkomen zijn heldere afwegingen rondom de inzet van personeel nodig, die organisatie breed en politiek worden gedragen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan duivelse dilemma's om de wachtlijst op te laten lopen of bepaalde cliënten met een lichtere hulpvraag nog niet te helpen, zodat andere cliënten blijvend kunnen worden geholpen.

De GI's zien in de trajecten ook een extra tijdsinvestering. Deze extra investering is voor de GI grotendeels geborgd in de producten en betaalt zich zichtbaarder terug ten tijde van een OTS door de winst van de samenwerking/taakverdeling met de medewerker van het Lokale Team.

Voor de Lokale Teams zijn er zeker ook compenserende factoren te verwachten op termijn. De toepassing van de werkwijze laat een bijdrage zien aan het verminderen van crises bij gezinnen en in het verlengde daarvan ook de inzet van kindbeschermingsmaatregelen. Voor het Lokale Team zullen minder crisissen, maar ook bijvoorbeeld minder VTO's schrijven, een verlichting van de werkzaamheden opleveren. De inschatting is dat dit pas zichtbaar wordt nadat een brede implementatie plaats heeft gevonden.

Globale kosten en baten

Het programma Beter Samenspel heeft als vooropgesteld doel om hogere kwaliteit, passende zorg en continuïteit te bieden wanneer de veiligheid of de ontwikkeling van een kind in het geding is. De inhoud staat daarmee centraal. Hoewel positieve financiële effecten dus geen doel op zich zijn bij Beter Samenspel, is dit in veel gemeenten wel wenselijk vanwege de financiële druk op de jeugdhulp.

Financiële en kwalitatieve baten

De aannames bij de ontwikkeling van de werkwijze gaven een doorkijk naar een besparingspotentieel, doordat:

- inzet van zware jeugdhulp wordt voorkomen, doordat door eerdere inzet van de GI-expertise escalaties worden voorkomen;

- door blijvende betrokkenheid van het Lokale Team jeugdbeschermingsmaatregelen eerder kunnen worden afgesloten, omdat continuïteit door het Lokale Team wordt geboden;
- een doorlopende zorglijn ontstaat, doordat het hele gezin in beeld blijft bij het Lokale Team, inclusief de betrokken jongere of het kind.

Waar we op casusniveau durven te spreken van zichtbare kwaliteitsverbetering voor een gezin en de kinderen, zullen eventuele kostenbesparingen door efficiëntere en effectievere inzet van zorg pas op de langere termijn zichtbaar worden.

In 2019 is er een Maatschappelijke Business Case¹ opgesteld over Beter Samenspel om een beeld te geven van de kosten en de potentiële baten van het programma. Op dat moment was er nog relatief weinig informatie bekend over de eventueel benodigde extra tijdsinvestering vanuit de Lokale Teams en GI's om volgens de werkwijze Beter Samenspel te kunnen werken. Er kon daardoor nog geen volledig beeld worden gegeven van investeringen die samenhangen met de implementatie, met name in de uitvoering bij de gemeenten, zowel in het implementatieproces (incidenteel), als de extra tijdsinvestering per casus voor uitvoering (deels incidenteel en deels structureel).

Een nieuwe financiële vertaling maken van Beter Samenspel vinden de gemeenten en de GI's waar informatie is opgevraagd nog een uitdaging. Benodigde inzet en potentiële besparingen zijn op casusniveau vaak wel inzichtelijk te maken, maar moeilijk door te vertalen naar het grotere geheel. Het specificeren van vooral de financiële baten is met gebruik van een maatwerkplan op individueel casusniveau mogelijk, maar doordat het hierbij om maatwerk gaat

1. Een MBC is een kosten-batenafweging waarin het economische én het maatschappelijke nut samenkomen. Dit gezamenlijk geeft een beeld van de investeringen en mogelijke opbrengsten.

is de variatie groot. Het extrapoleren van inschattingen en effecten op langere termijn brengt veel onzekerheden met zich mee, waardoor de waarde van de gemaakte inschatting sterk afneemt.

Uit de beelden komt naar voren dat de Maatschappelijke Business Case uit 2019 al een goede basis voor de globale te verwachten financiële baten geeft, maar dat hierbij wel op een aantal onderdelen een voorbehoud moet worden gemaakt. Vooral van belang is om mee te nemen dat de genoemde besparingen veelal ook buiten het jeugd domein vallen en dat besparingen op langere termijn mede afhankelijk zijn van het moment van instroom en uiteindelijke duur van trajecten. Ook zal zeker op lange termijn - juist door het voorkomen van recidive - minder nieuwe instroom het positieve effect van de werkwijze zijn.

De vier verhalen uit de praktijk maken meer inzichtelijk dat er vanuit de gemeente/Lokale Teams ook investeringen nodig zijn om de werkwijze methode-trouw uit te kunnen voeren. Het gaat dan om het beschikbaar maken van tijd en ruimte voor de professionals.

Steeds meer gemeenten geven aan dat hun focus ligt op het verlenen van goede kwalitatieve (keten)zorg en leggen minder nadruk op het inzichtelijk maken van kosten en/of eventuele besparingen. Dit doet niet af aan het steeds meer kostenbewust inzetten van hulp en ondersteuning. De uit te voeren taak wordt meer centraal gezet en de noodzaak voor een specifiekere uitwerking van kosten en baten - waarbij er altijd een achterstand op de actualiteiten ontstaat - lijkt hiermee ook meer naar de achtergrond te verdwijnen.

Globaal beeld van de baten

De financiële vertaling van de toepassing van de werkwijze is moeilijk breed te kwalificeren. Wel is een logisch verband tussen onderdelen uit de werkwijze en besparingen te zien.

WERKWIJZE	WAT LEVERT HET OP
Door eerdere inzet van GI bij het Lokale Team	Minder VTO'S: Minder tijdsinvestering in het schrijven van het VTO, bespreken met ouders, informanten spreken, bespreking aan de JBT. Minder VOTS-en, minder OTS-en: Minder onderzoeken bij de RvdK, minder rechtsbankkosten, advocaat kosten, enz.
Door blijvende samenwerking en uitwisseling van expertise wederzijds tussen Lokaal Team en GI tijdens OTS	Tijdens OTS minder inzet van zware hulp vanuit de Jeugdwet. Doorlopende zorglijn voor betrokken gezinnen.
Door uitgebreider onderzoek aan de voorkant	Minder herhaling van (dezelfde) jeugdhulp
Door patroonherkenning en verklarende analyse	Meer inzet op veroorzakende, onderliggende problematiek, waardoor kans op recidive vermindert. Minder crisissituaties, waar een fulltime medewerker soms de hele week mee bezig is.
Door niet meer afsluiten als onderliggende problematiek niet is opgelost	Minder zorgmeldingen, minder onderzoeken door Veilig Thuis, minder betrokkenheid van het Crisis Interventie Team (CIT).

Globaal beeld van de kosten

In de afgelopen periode is scherper in beeld gekomen dat het werken volgens Beter Samenspel invloed heeft op de benodigde capaciteit in de Lokale Teams.

Omdat er (soms grote) verschillen zijn binnen de H10 en elke gemeente een eigen werkwijze, niveau van kennis en ervaring, werkwijze van de JBT, huidige samenwerking met de GI en wijze van registreren van zaken kent, is een H10 brede doorrekening op bovenstaande vanuit het programma op dit moment niet te maken. Om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wens van gemeenten om meer beeld te hebben van de verwachte benodigde capaciteit, is hieronder inzichtelijk gemaakt welke aanvullende kosten moeten worden overwogen om implementatie mogelijk te maken.

In het globale beeld van wat er nodig is in een gemeente (of andere organisatie) om de werkwijze Beter Samenspel in te zetten kan een onderscheid worden gemaakt tussen de incidentele kosten en de structurele kosten. In onderstaande uitwerking is de nadruk gelegd op de Lokale Teams van de gemeente, maar dit zal ook aan de orde zijn bij andere organisaties. Vanuit de voorloopgemeenten en de regionale projectleiding is er extra kennis en expertise beschikbaar om per gemeente/organisatie een eigen vertaalslag hierop te maken.

Incidentele/aanloopkosten voor implementatie van de werkwijze

Het implementeren van de werkwijze en visie in werkprocessen vraagt om aanpassingen op organisatieniveau. Het is van belang dat de verandering vanuit management wordt uitgedragen en werkprocessen worden aangepast.

Trainen van personeel is op dit moment in veel gemeenten nog de eerste stap die moet worden genomen voor verdere verbreding. Daarna is het van belang dat er een structuur wordt opgezet om begeleiding bij het implementeren van de werkwijze in de organisatie verder vorm te geven. Dit kan bijvoorbeeld door middel van reflectiebijeenkomsten. Deze zullen ook bijdragen aan het opbouwen van eigen expertise in de organisatie op het herkennen van patronen en de blijvende doorontwikkeling van de werkwijze.

INCIDENTELE KOSTEN

Training en opleiding voor medewerkers die werkwijze uitvoeren	Starttraining 4 dagdelen per medewerker
Praktijkbegeleiding bij uitvoering van de werkwijze	Medewerkers bij eerste trajecten extra ondersteunen
Trekker/projectleider als vast aanspreekpunt lokaal en regionaal	Per organisatie inzet nader te bepalen
Implementatie werkwijze <ul style="list-style-type: none"> • Alle lagen medewerkers betrekken • Eigen maken van werkwijze (personeel) • Aanpassen van werkprocessen 	Eigen implementatieplan maken per gemeente/organisatie voor goede borging en benodigde tijd en functies benoemen
Leer-ontwikkel-teams gekoppeld aan onderzoek HHS	1x per 3 maanden 1 dagdeel gedurende onderzoek (volgens opzet HHS)
Leerwerkplaats wanneer de gemeente kiest om bij start op kleine schaal te oefenen met casuïstiek in de werkwijze Of: Begeleidingsgroep met extra expertise wanneer wordt gekozen voor direct brede implementatie	Bij start implementatie inzet van GI- en LT-medewerkers om gezamenlijk de vertaling te maken naar lokale praktijk Meestal een groep van 4 tot 6 medewerkers 1x per 2 weken 2uur in een periode van 6 maanden

Structurele kosten voor uitvoering werkwijze

Zoals benoemd zijn het opstellen van een verklarende analyse volgens de werkwijze van Beter Samenspel en het onderzoek wat hiervoor nodig is bij veel gemeenten nog geen onderdeel van de dagelijkse praktijk. Het invoeren hiervan zorgt ervoor dat in deze casuïstiek een extra tijdsinvestering aan de voorkant nodig is. Onderzoek bij de voorlooptgemeenten in 2020 heeft opgeleverd dat bij ongeveer 40% van de bekende gezinnen het een meerwaarde geeft om een uitgebreide verklarende analyse op te stellen.

De opgeleverde bouwstenen geven een goede basis, maar hebben blijvende doorontwikkeling nodig. Hiervoor zou het goed zijn om een PDCA-cyclus op te zetten om te blijven verbeteren en aan te sluiten op actuele ontwikkelingen. Van belang hierbij is het creëren van ruimte voor reflectiebijeenkomsten om regionaal de bouwstenen door te ontwikkelen en gezamenlijk te leren en implementeren.

STRUCTURELE KOSTEN

Training en opleiding voor medewerkers die werkwijze uitvoeren	Training voor nieuwe medewerkers; (jaarlijkse) onderhoudsbijeenkomst voor bestaande medewerkers om nieuwe inzichten te delen en aandacht vast te houden
Anders werken (wegen, onderzoek naar patronen, verklarende analyse) onderdeel maken van vaste werkwijze	Gemiddeld 20 tot 30 uur extra per casus om onderzoek en analyse uit te voeren door het Lokale Team
Borging in de organisatie	De werkwijze onderdeel van vaste structuren maken
Reflectiebijeenkomsten	1x per 3 maanden medewerkers gelegenheid geven voor reflectiebijeenkomsten
Lokale team blijft betrokken gedurende OTS	Casus wordt niet afgesloten, op basis van maatwerkafspraken is variatie in betrokkenheid mogelijk. Dit varieert van regulier doorlopen of aanwezigheid bij evaluatiemomenten tot alleen op afroep benodigde betrokkenheid.

Gemeente Delft

Den Haag

GEMEENTE WESTLAND

DelftSupport
Regie bij hulp & zorg

Sociaal
Kernteam
WESTLAND

Jeugd
bescherming west

 Leger
des
Heils Jeugdbescherming
& Reclassering

William Schrikker
Jeugdbescherming
& Jeugdreclassering

Leidschendam-
Voorburg

 Gemeente
Midden-Delfland

gemeente Pijnacker-Nootdorp

Rijswijk

 Gemeente
Voorschoten

Gemeente Wassenaar

gemeente Zoetermeer

Jeugdhulp
Haaglanden